

Rädda Barnens remissvar på utredningen SOU 2026:23 Tolkavgift och förbud mot barntolkning

Inledning

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på remiss angående utredningen Tolkavgift och förbud mot barntolkning SOU 2026:23. Rädda Barnen svarar på remissen utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som grund. Till stöd i tolkningen av barnkonventionen använder sig Rädda Barnen främst av uttalanden från FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté).

Sammanfattning av Rädda Barnens synpunkter

Rädda Barnen **avstyrker** förslaget att ta ut en tolkavgift. Rädda Barnen anser inte att utredningen har kunnat påvisa hur en tolkavgift kommer uppfylla till syftet, det vill säga att fler lär sig svenska. Utredningen har inte heller kunna visa hur många som använder tolk efter sex år som folkbokförda i landet och vilka kostnaderna för detta är. Sammantaget anser Rädda Barnen därför inte att denna inskränkning i människors rättigheter anses vara proportionerlig.

Rädda Barnen **tillstyrker** förslagen som innebär ett förbud mot att barn används som tolkar åt vuxna. Samtidigt ser Rädda Barnen att det finns risker med undantaget för tolkning av information av "administrativ karaktär". Även om utredningen är tydlig med vilken typ av information som bör räknas dit finns en risk för godtycklighet då det blir upp till varje handläggare att bedöma från fall till fall. Rädda Barnen ser också att det kan bli svårt för en handläggare att avgränsa samtalet till enbart denna typ av information om väl barnet börjat tolka.

Rädda Barnens synpunkter på de enskilda förslagen

Möjligheten att ta ut tolkavgift

Rädda Barnen **avstyrker** förslaget att ta ut en tolkavgift. Rädda Barnen anser att utredningen inte har kunnat visa att en tolkavgift kommer leda till att fler lär sig svenska, vilket uppges vara syftet med reformen. Utredningen har inte heller kunnat visa hur många som använder tolk efter sex år som folkbokförda i landet och vilka kostnaderna för detta är. Utifrån dessa brister anser inte Rädda Barnen att den inskränkning som detta kan innebära i hur människor kan få sina rättigheter tillgodosedda kan anses vara proportionerlig.

I det fall tolkavgift ändå ska införas, lämnar Rädda Barnen följande kommentarer på utredningens bedömningar och förslag.

Kapitel 9 Hinder mot tolkavgift

Rädda Barnen delar till stor del utredningens bedömningar om de områden där det finns hinder mot att ta ut en tolkavgift. Rädda Barnen ser som särskilt viktigt att det inte ska tas ut en avgift när ett ärende rör barn.

Rädda Barnen delar dock inte fullt ut utredningens bedömning vad gäller personer som befinner sig inom processer utifrån EU:s screeningförfordning (kapitel 9.2.1)

Särskilda kommentarer om kapitel 9.2.1 Särskilt om screeningförfordningen

Rädda Barnen delar inte utredningens bedömning att de personer som blivit påträffade på svenskt territorium efter att ha tagit sig in i landet illegalt inte ska undantas från tolkavgiften i screeningförfarandet.

Screeningförfarandet är, som utredningen beskriver, i dessa fall till för att identifiera personen och om det finns skäl för personen att söka asyl, att göra hälsokontroller, sårbarhetsbedömningar, säkerhetskontroller och upptagning av biometriska data. Alla dessa delar kräver både att individen förstår processen och kan göra sig förstådd inom ramen för den. Exempelvis kan en person ha asylskäl även om hen tagit sig in i landet på illegalt sätt eller vara ett offer för människohandel och därmed antas vara ett brottsoffer och falla under de undantagen. Likaså kan det i identifikationsprocessen uppdagas att en person är ett barn, och även då ska undantag gälla. Utredningen tydliggör inte heller om hälsoundersökningen som ska göras inom ramen för screeningen faller inom det undantag som ska gälla för hälso- och sjukvård.

Rädda Barnen delar inte heller utredningens bedömning att screeningförfarandet inte kan falla under undantagen för personer som är tagna i förvar. Under tiden screeningprocessen pågår ska personen vistas på ett boende som hen inte får lämna. Detta torde kunna jämföras med förvar i termer av begränsad frihet och således ska detta undantag gälla även för denna grupp.

Kapitel 12 När ska en tolkavgift inte tas ut

Rädda Barnen tillstyrker alla undantag från att ta ut avgift. Som nämnts ovan anser dock Rädda Barnen att även personer som befinner sig i screeningförfarandet ska undantas från tolkavgift, då det är väsentligt att de kan förstå allt som sker och göra sig förstådda.

När det gäller undantaget som rör barn, noterar Rädda Barnen att det har formulerats som att ett ärende måste röra barn direkt. Rädda Barnen vill här understryka vikten av att tolka detta begrepp brett, i enlighet med barnkonventionen. Barn kan drabbas direkt även av åtgärder som riktas mot föräldrarna. Exempelvis kan ett barn påverkas på många sätt av ett beslut om huruvida en förälder ska få stödinsatser enligt LSS eller inte. Det är därför av stor vikt att handläggare i dessa ärenden tar reda på om barn kan komma att påverkas av det ärendet gäller.

Del 2 Uppdraget om förbud att använda barn som tolkar

Förslagen i kapitel 19.7.1 till 19.7.5

Rädda Barnen delar utredningens bedömningar och tillstyrker samtliga förslag i dessa kapitel.

Rädda Barnen vill här särskilt understryka vikten av att även privata aktörer förbjuds använda barn som tolkar, vilket framgår i kapitel 19.7.3. Precis som utredningen konstaterar anser Rädda Barnen att det är i strid med barnkonventionen att tillåta barntolkar. Då

barnkonventionen också är tillämplig på privata aktörer som utövar myndighetsuppdrag¹, är det väsentligt att förbudet även omfattar dessa.

Rädda Barnen vill uppmana regeringen att ta fram ett system för att kunna följa upp att förbudet mot att använda barn som tolkar efterlevs. Det är av särskild vikt att följa upp de privata aktörerna, där inte samma tillsyn alltid finns som för myndigheter.

19.7.6 Ett förbud med undantag

Rädda Barnen tillstyrker förslaget att undantag från att använda barn som tolkar ska finnas vid nödsituationer. Det är dock av stor vikt att barnet endast används som tolk vid den akuta nödsituationen och att barnet så fort det går blir avlöst av en riktig tolk.

Rädda Barnen vill problematisera förslaget om att tillåta att barn tolkar vid frågor av administrativ karaktär. Rädda Barnen ser risk för att detta kan leda till godtyckliga och extensiva tolkningar i praktiken, då det kommer att ligga på varje enskild handläggare att bedöma om en uppgift är av administrativ karaktär eller inte. Detta trots att utredningen är tämligen tydlig i vad som ska anses vara en harmlös uppgift. Rädda Barnen ser risker utifrån olika perspektiv. Dels kan en handläggare anse att ju äldre ett barn är, desto mer specifika frågor kan ställas, utifrån att barnet anses tillräckligt moget. Dels kan det vara svårt för en handläggare att sluta fråga via barnet när frågorna i samma samtal går från att vara av "administrativ karaktär" till mer detaljerade eller ingripande frågor. Det kommer att krävas stora utbildningsinsatser om hur detta undantag får användas och uppföljning för att se om det används på korrekt sätt i praktiken.

Kapitel 20.2.6 Anhörigtolkning är en del av en större problematik

Rädda Barnen delar utredningens bedömning om att frågan om anhöriga som tolkar är en del i en större problematik med anhöriga som biträden och ombud, och att detta är en fråga som behöver utredas vidare. Rädda Barnen vill här lyfta fram att om en sådan utredning tillsätts bör den särskilt titta på olika situationer där föräldrar antingen agerar ombud eller biträden, eller enbart närvarar med barnet under samtal och intervjuer med myndigheter. I de allra flesta fall kan detta fungera bra, och barnet kan vara hjälpt av att ha med en trygg förälder i ett samtal med en myndighet. I vissa fall kan det dock finnas bakomliggande faktorer som leder till att denna lösning inte är till det bästa för barnet och som kan leda till att all nödvändig information inte kommer fram. Ett exempel är i asylutredningar, där föräldrar ofta är med när ett barn intervjuas. Då kan det vara svårt för ett barn att lyfta fram sina egna asylskäl som kan vara kopplade till föräldrarna, exempelvis risken för könsstämpning eller barnäktenskap. Ett annat exempel är när det förekommer våld i familjen.

Kapitel 22.2.9 – Konsekvenser för enskilda

Rädda Barnen delar utredningens bedömning att förslaget kan komma att leda till ökade kostnader för de enskilda, vilket i sin tur kan leda till att enskilda tar med sig någon annan som kan tolka och som inte är utbildad för detta. Rädda Barnen vänder sig dock emot att civilsamhället tas upp som exempel på vem som kan agera som tolk i dessa situationer. När en utredning tydligt pekar ut civilsamhället, kan det ses som civilsamhällets uppgift att följa med

¹ Se FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 5 (2003) Allmänna åtgärder för genomförandet av konventionen om barnets rättigheter (artikel 4, 42 och 44.6). Punkt 44.

enskilda och tolka trots att personerna inte har relevant utbildning. Även om detta är något som säkerligen sker i praktiken, anser inte Rädda Barnen att en statlig utredning så tydligt ska peka ut civilsamhället som den aktör som ska fylla glappet när staten bestämmer sig för att avgiftsbelägga en tjänst som kan vara väsentlig för den enskilda individen.

Avslutande reflektioner

Rädda Barnen vill särskilt lyfta vikten av att rätten till kostnadsfri tolk inom vården efterföljs i praktiken. Detta efter att många barn och föräldrar berättat för Rädda Barnens psykologer om vårdbesök för barn som skett utan tolk, trots att föräldrar varit i behov av det. Om barn ska vara undantagna tolkavgift är det av stor vikt att säkerställa att deras föräldrar i vårdsammanhang också får kostnadsfri tolk. Det handlar i grunden om patientsäkerhet, om att säkerställa att vården får rätt information om barnet och att familjer kan tillgodogöra sig den information vården förmedlar. För att säkerställa detta i praktiken krävs att vårdgivare har ekonomiska förutsättningar att tillgodose tolk vid behov.

Stockholm 1 september 2026

Sara Damber
Avdelningschef Sverigeprogrammet
Rädda Barnen